

Οδυσσέας Ελύτης

Έξι και μία τύψεις για τον ουρανό (1960)

(Επιλογή - Αποσπάσματα)

Ο αγράμματος και η ωραία

Η αυτοψία

Ο ύπνος των γενναίων

Ο ύπνος των γενναίων (Παραλλαγή)

Λακωνικόν

Καταγωγή του τοπίου ή Το τέλος του ελέους

Ο άλλος Νώε

Εφτά μέρες για την αιωνιότητα

Ο ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΩΡΑΙΑ

Συχνά, στην Κοίμηση του Δειλινού, η ψυχή της έπαιρνε

αντίκρυ απ' τα βουνά μιαν αλαφράδα, μ' όλο που η

μέρα ήταν σκληρή και η αύριο άγνωστη.

Όμως, όταν σκοτείνιαζε καλά κι έβγαινε του παπά το

χέρι πάνω από το κηπάκι των νεκρών, Εκείνη

Μόνη της, Όρθια, με τα λιγοστά της νύχτας κατοικίδια

- το φύσημα της δεντρολιβανιάς και την αθάλη του

καπνού από τα καμίνια – στην θαλάσσης την έμπαση

αγρυπνούσε

Αλλιώς ωραία!

Λόγια μόλις των κυμάτων ή μισομαντεμένα σ' ένα

θρόισμα, κι άλλα που μοιάζουν των αποθαμένων

κι αλαφιάζονται μέσα στα κυπαρίσσια, σαν παράξενα

ζώδια, τη μαγνητική δορυφορώντας κεφαλή της άναβαν.

Και μία

Καθαρότη απίστευτη άφηνε, σε μέγα βάθος μέσα της,

το αληθινό τοπίο να φανεί,

Όπου, σιμά στον ποταμό, παλεύανε τον Άγγελο

οι μαύροι άνθρωποι, δείχνοντας με ποιον τρόπο γεννιέται

η ομορφιά

Ή αυτό που εμείς, αλλιώς, το λέμε δάκρυ.

Κι όσο βαστούσε ο λογισμός της, ένιωθες, εξεχείλιζε την όψη που

έλαμπε με την πίκρα στα μάτια και με τα πελώρια, σαν παλιάς

Ιεροδούλου, ζυγωματικά,

Τεντωμένα στ' ακρότατα σημεία του Μεγάλου Κυνός και της

Παρθένου.

«Μακριά απ' τη λοιμική της πολιτείας, ονειρεύτηκα στο πλάι της

μιαν ερημιά, όπου το δάκρυ να μην έχει νόημα, κι όπου το

μόνο φως να 'ναι από την πυρά που κατατρώγει όλα μου τα

υπάρχοντα.

»Όμο τον ώμο οι δυο μαζί ν' αντέχουμε το βάρος από τα

μελλούμενα, ορκισμένοι στην άκρα σιγαλιά και στη

συμβασιλεία των άστρων,

»Σα να μην κάτεχα, ο αγράμματος, πως είναι κει ακριβώς, μέσα

στην άκρα σιγαλιά, που ακούγονται οι πιο αποτρόπαιοι κρότοι

»Και πως, αφ' ότου αβάσταχτη έγινε στου αντρός τα στέρνα η

μοναξιά, σκόρπισε κι έσπειρε άστρα!”

A. Ο ΥΠΝΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΝΑΙΩΝ

Μυρίζουν ακόμη λιβανιά, κι έχουν την όψη καμένη από

το πέρασμά τους στα Σκοτεινά Μεγάλα Μέρη.

Κει που μεμιάς τους έριξε το Ασάλευτο

Μπρούμυτα, σ' ένα χώμα που κι η πιο μικρή ανεμώνη του θα

΄φτανε να πικράνει τον αέρα του Άδη

(Το 'να χέρι μπρός, έλεγες πολέμουσε ν' αρπαχτεί απ' το μέλλον, τ'

άλλο κάτω απ' την έρμη κεφαλή, στραμμένη με το πλάι,

Σα να θωρεί στερνή φορά, μέσα στα μάτια ενός ξεκοιλιασμένου

αλόγου, σωρό τα χαλάσματα καπνίζοντας)

Κει τους απάλλαξε ο Καιρός. Η φτερούγα η μια, η πιο κόκκινη,

κάλυψε τον κόσμο, την ώρα που η άλλη, αβρή, σάλευε κιόλας

μες στο διάστημα,

Και καμιά ρυτίδα ή τύψη, αλλά σε βάθος μέγα

Το παλιό αμνημόνευτο αίμα που αρχινούσε με κόπο να χαράζεται,

μέσα στη μελανάδα τ' ουρανού

Ήλιος νέος, αγίνωτος ακόμη,

Που δεν έσωνε να καταλύσει την πάχνη των αρνιών από το

ζωντανό τριφύλλι, όμως πριν καν πετάξει αγκάθι

αποχρησμοδοτούσε το έρεβος ...

Κι απαρχής Κοιλάδες, Όρη, Δέντρα, Ποταμοί,

Πλάση από γδικιωμένα αισθήματα έλαμπε, απaráλλαχτη κι

αναστραμμένη, να τη διαβαίνουν οι ίδιοι τώρα, με

θανατωμένο μέσα τους το Δήμιο

Χωρικοί του απέραντου γαλάζιου!

Μήτε η ώρα δώδεκα χτυπώντας μες στα έγκατα, μήτε

η φωνή του Πόλου κατακόρυφα πέφτοντας,

αναιρούσανε τα βήματά τους.

Διάβαζαν άπληστα τον κόσμο με τα μάτια τ' ανοιχτά

για πάντα, κει που μεμιάς τους έριξε το Ασάλευτο

Μπρούμυτα, κι όπου με βία κατέβαιναν οι γύπες

να ευφρανθούν τον πηλό των σπλάχνων τους και το αίμα.

B. Ο ΥΠΝΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΝΑΙΩΝ

(Παραλλαγή)

Μυρίζουν ακόμη λιβανιά, κι έχουν την όψη καμένη από

το πέρασμά τους στα Σκοτεινά Μεγάλα Μέρη.

Κει που μεμιάς τους έριξε το Ασάλευτο

Μπρούμυτα, σ' ένα χώμα που κι η πιο μικρή ανεμώνη του θα

΄φτανε να πικράνει τον αέρα του Άδη

(Το 'να χέρι μπρός, έλεγες πολεμούσε ν' αρπαχτεί απ' το μέλλον, τ'

άλλο κάτω απ' την έρμη κεφαλή, στραμμένη με το πλάι,

Σα να θωρεί στερνή φορά, μέσα στα μάτια ενός ξεκοιλιασμένου

αλόγου, σωρό τα χαλάσματα καπνίζοντας)

Κει τους απάλλαξε ο Καιρός. Η φτερούγα η μια, η πιο κόκκινη,

κάλυψε τον κόσμο, την ώρα που η άλλη, αβρή, σάλευε κιόλας

μες στο διάστημα,

Και καμιά ρυτίδα ή τύψη, αλλά σε βάθος μέγα

Το παλιό αμνημόνευτο αίμα που αρχινούσε με κόπο να χαράζεται,

μέσα στη μελανάδα τ' ουρανού

Ήλιος νέος, αγίνωτος ακόμη,

Που δεν έσωνε να καταλύσει την πάχνη των αρνιών από το

ζωντανό τριφύλλι, όμως πριν καν πετάξει αγκάθι

αποχρησμοδοτούσε το έρεβος ...

Κι απαρχής Κοιλάδες, Όρη, Δέντρα, Ποταμοί,

Πλάση από γδικιωμένα αισθήματα έλαμπε, απaráλλαχτη κι

αναστραμμένη, να τη διαβαίνουν οι ίδιοι τώρα, με

θανατωμένο μέσα τους το Δήμιο

Χωρικοί του απέραντου γαλάζιου!

Δίχως μήνες και χρόνοι να λευκαίνουν το γέni τους, με το μάτι

εγύριζαν τις εποχές, ν'αποδώσουν στα πράγματα το αληθινό

τους όνομα,

Και στο κάθε βρέφος που άνοιγε τα χέρια, ούτε μία ηχώ, μοναχά

το μένος της αθωότητας που ολοένα δυνάμωνε τους

καταρράχτες...

Μια σταγόνα καθαρού νερού, σθεναρή πάνω απ' τα βάραθρα, την

είπανε Αρετή και της έδωσαν ένα λιγνό αγορίστικο σώμα.

Όλη μέρα τώρα η μικρή Αρετή κατεβαίνει κι εργάζεται σκληρά στα

μέρη όπου η γη από άγνοια σήπονταν, κι είχαν οι άνθρωποι

ανεξήγητα μελανουργήσει,

Αλλά τις νύχτες καταφεύγει πάντα εκεί ψηλά στην αγκαλιά του

Όρους, καθώς μέσα στα μαλλιαρά στήθη του Αντρός.

Και η άχνα που ανεβαίνει απ' τις κοιλάδες, έχουν να κάνουν πως

δεν είναι λέει καπνός, μα η νοσταλγία που ξεθυμαίνει από τις

χαραμάδες του ύπνου των Γενναίων.

ΛΑΚΩΝΙΚΟΝ

Ο καημός του θανάτου τόσο με πυρπόλησε, που η λάμψη

μου επέστρεψε στον ήλιο.

Κείνος με πέμπει τώρα μέσα στην τέλεια σύνταξη της

πέτρας και του αιθέρος,

Λοιπόν, αυτός που γύρευα, ε ί μ α ι.

Ω λινό καλοκαίρι, συνετό φθινόπωρο,

Χειμώνα ελάχιστε,

Η ζωή καταβάλλει τον οβολό του φύλλου της ελιάς

Και στη νύχτα μέσα των αφρόνων μ' ένα μικρό τριζόνι κατακυρώνει

πάλι το νόμιμο του Ανέλπιστου.

ΕΦΤΑ ΜΕΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ.- Πρωί, στο Ναό του Μοσχοφόρου. Λέω: να γίνει αληθινή σα δέντρο η ωραία Μυρτώ. Και τ' αρνάκι της, κοιτάζοντας ίσια στα μάτια το δολοφόνο μου, για μια στιγμή, να τιμωρήσει το πικρότατο μέλλον.

ΔΕΥΤΕΡΑ. - Παρουσία χλόης και νερού στα πόδια μου. Που θα πει πως υπάρχω. Πριν ή μετά το βλέμμα που θα μ' απολιθώσει, το δεξί χέρι ψηλά κρατώντας ένα πελώριο γαλάζιο Στάχυ. Για να ιδρύσω τα Νέα Ζώδια.

ΤΡΙΤΗ. - Έξοδος των αριθμών. Πάλη του 1 με το 9 σε μια παραλία πανέρημη, γεμάτη μαύρα βότσαλα, φύκια σωρούς, μεγάλες ραχοκοκαλιές θηρίων στα βράχια. Τα δυο παλιά κι αγαπημένα μου άλογα, χρεμετίζοντας όρθια πάνω από τους ατμούς που ανεβάζει το θειάφι της θαλάσσης.

ΤΕΤΑΡΤΗ. - Από την άλλη μεριά του Κεραυνού. Το καμένο χέρι που θα ξαναβλαστήσει. Να ισιώσει τις πτυχές του κόσμου.

ΠΕΜΠΤΗ. - Ανοιχτή θύρα. Σκαλοπάτια πέτρινα, κεφαλές από γεράνια, και πιο πέρα στέγες διάφανες, χαρταετοί, τρίμματα χοχλιδιών στον ήλιο. Ένας τράγος μηρυκάζει αργά τους αιώνες, κι ο καπνός, γαλήνιος, ανεβαίνει μεσ' από τα κέρατα. Την ώρα που κρυφά, στην πίσω αυλή, φιλιέται η κόρη του περιβολάρη, κι από την πολλή αγαλλίαση μια γλάστρα πέφτει και τσακίζεται. Α, να σώσω αυτόν τον ήχο!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ. – «Της Μεταμορφώσεως» των γυναικών που αγάπησα χωρίς ελπίδα: Ηχώ: Μα-ρί-νααα! Ε-λέ-νηη! Κάθε χτύπος καμπάνας, κι από μια πασχαλιά στην αγκαλιά μου. Ύστερα φως παράξενο, και δύο ανόμοια περιστέρια που με τραβούν ψηλά σ' ένα μεγάλο κισσοστολισμένο σπίτι.

ΣΑΒΒΑΤΟ. - Κυπαρίσσι από το σόι μου, που το κόβουν άντρες βλοσυροί και αμίλητοι: γι' αρρεβώνα ή θάνατο. Σκάβουν το χώμα γύρω και το ραντίζουν με γαρυφαλλόνερο. Έχοντας εγώ κιόλας απαγγείλει τα λόγια που απομαγνητίζουν το άπειρο!

[Οδυσσέας Ελύτης, Έξι και μία τύψεις για τον ουρανό, Εκδ.Ίκαρος, Αθήνα 1960 \(1994\)](#)

